

Apunts sobre la sintaxi de Pompeu Fabra

ANNA BARTRA-KAUFMANN
Centre de Lingüística Teòrica
Universitat Autònoma de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

En aquest treball volem reflexionar sobre algunes característiques de l'enfocament fabrià de la sintaxi. Ja s'ha dit en diverses ocasions que el tractament de Fabra és modern i innovador.¹ També volem mostrar, però, que cap qüestió de què tracta Fabra no es pot considerar aïlladament, sinó que s'ha d'abordar dins el conjunt de la seva obra i de forma comparativa. Això és així per la visió que té Fabra de la llengua —un cos en el qual totes les parts estan integrades— i també perquè el tractament que fa de la sintaxi sempre posa el focus en tota la construcció, no solament en el nucli. Per això —encara que som conscients que el qualificatiu és anacrònic— podríem caracteritzar el seu enfocament com a «construccionista». Mostrarem aquesta perspectiva fabriana amb alguns exemples que considerem significatius a l'apartat 3, després de fer una breu presentació del tractament que de la sintaxi fa la perspectiva construccionista i neoconstruccionista a l'apartat 2. L'apartat 4 conclou i apunta cap a una visió estructuralista de la llengua en Fabra.

1. Bonet (1991, p. 358-359) esmenta «una metodologia notablement allunyada dels manierismes escolàstics», «una síntesi molt personal d'elements moderns i d'altres que no ho eren tant» i «una doctrina lingüística coherent» en la gramàtica del 1956 o pòstuma (cito per la introducció de Solà a la gramàtica de 1956 al volum 6 de les OC de Fabra, p. 297). Mostrarem, però, que, malgrat les aparents vacil·lacions —degudes no a raons de tipus lingüístic, sinó a la necessitat de valorar el possible èxit de la prescripció—, el mateix enfocament es troba en diverses obres anteriors.

2. LA GRAMÀTICA DE CONSTRUCCIONS

Si bé en un cert sentit es pot dir que tot estudi sintàctic és un estudi de la manera com els mots donen lloc a construccions, caracterització que Fabra compartia,² el concepte de «construcció» que volem emfasitzar té a veure amb una idea de la sintaxi segons la qual el valor i el significat del nucli de les construccions —és a dir, en general, el predicat— es modulen en funció dels complements i adjunts que formen part de cada construcció. En aquest sentit, per exemple, la distinció entre *verbs* inergatius i inacusatius es contempla com una distinció entre *construccions* inergatives i inacusatives, perquè l'ordre i les propietats dels constituents poden determinar que un mateix verb pugui aparèixer en totes dues menes de construccions, com es pot observar a (1) i (2):

- (1) *dormir*
 a. Els nens dormen tranquil·lament.
 b. Dormen sis nens a cada cambra; en aquesta en dormen set. (Fabra, 1956, p. 66)
- (2) *cantar*
 a. La soprano cantava *La Traviata* amb passió.
 b. En aquest coral hi canten nens.

Més que no pas caracteritzar els verbs *dormir* o *cantar* en un grup o un altre, importa tenir en compte l'ordre en què apareixen els seus arguments i adjunts i el fet que l'argument principal porti un determinant o no. En certa mesura, una teoria construccionista relativitza la importància del significat i les valències del nucli i atorga entitat a les construccions independentment dels seus components. En els exemples presentats, el fet que a les versions (a) l'estructura tingui la forma de (3) i a les versions (b) tingui la forma de (4) en determina la interpretació i el valor del nucli:

- (3) SD (argument amb determinant) V (SN) (adjunt)
 (4) Locatiu V SN (escarrit)

Segons Goldberg (1995, p. 4):

Phrasal patterns are considered constructions if something about their form or meaning is not strictly predictable from the properties of their compo-

2. Costa (2009, p. 60) remarca que la definició que Fabra dona de *gramàtica* al Diccionari recull aquesta concepció: «Com es veu en la definició de *gramàtica* que dona al diccionari, aquest estudi de la construcció es concreta en l'estudi de les relacions i funcions de les classes de *mots* i dels *grups de mots*».

nent parts or from other instructions. That is, a construction is posited in the grammar if it can be shown that its meaning and/or its form is not compositionally derived from other constructions existing in the language.

En una visió lexicalista de la sintaxi, el lèxicó és una llista d'elements les propietats dels quals no són predictibles, una llista d'excepcions a les regles de la gramàtica;³ en una aproximació construccionista, els patrons estructurals memoritzats determinen el valor dels elements lèxics. Totes dues aproximacions tenen concepció «rígida» de la relació entre lèxic i sintaxi, ja sigui fonamentada en els elements lèxics o en els patrons o estructures. La visió de les construccions sintàctiques com a projeccions rígides de les propietats dels elements lèxics ha estat criticada pel construccionisme perquè redueix la sintaxi a l'excepció i la idiosincràsia.⁴

En el pol oposat, una teoria que postula l'existència de patrons sintàctics, estructures que codifiquen les escenes de l'experiència humana independentment dels verbs que les conformen, obscureix excessivament el paper del lèxic memoritzat en la creació d'estructures sintàctiques.⁵ No sembla, però, negligible la idea que els patrons estructurals han de tenir algun paper en l'adquisició de la relació entre forma i significat.⁶

Pensem que és interessant llegir la sintaxi de Fabra sota el prisma de llum d'una teoria que intenta conjuminar aspectes alhora del lexicalisme i del construccionisme estricte. Ens referim a les aproximacions que han estat qualificades de

3. El lexicalisme estricte de la gramàtica generativa queda clarament exemplificat a les cites següents:

a. «The idea that a property of a syntactic structure [...] is projected from a property of a lexical item plays a central role in generative syntax. As a matter of fact, this idea has been generalized to the extent that a syntactic structure in its entirety is essentially projectable from the properties of its constituent lexical items. In other words, a syntactic structure is a phrase structural manifestation of the lexical properties associated with the lexical items that constitute the building blocks for the syntactic structure» (Corver, 2013, p. 354).

b. «The lexicon specifies the abstract morpho-phonological structure of each lexical item and its syntactic features, including its categorial features and the contextual features» (Chomsky, 1981, p. 5).

c. «[...] outputs consist of nothing beyond properties of items of the lexicon (lexical features)» (Chomsky, 1995, p. 225).

4. «In the past two decades, [...] [s]yntactic constructions have been claimed to be epiphenomenal, arising solely from the interaction of general principles» (Chomsky, 1981); «[...] all such idiosyncratic properties have been attributed to individual lexical items, lexical entries being the last refuge of the idiosyncratic» (Goldberg, p. 1995, p. 2).

5. «[...] it is argued that constructions themselves carry meaning, independently of the words in the sentence. [...] Particular semantic structures together with their associated formal expression must be recognized as constructions independent of the lexical items which instantiate them» (Goldberg, 1995, p. 1).

6. «What is crucial is the uncontroversial notion that there do in fact exist correlations between formal linguistic patterns and meaning» (Goldberg, 2006, p. 72).

neoconstruccionistes. Aquesta visió de les relacions entre lèxic i sintaxi parteix de les arrels lèxiques i explica les estructures sintàctiques a partir de les propietats de les categories funcionals de l'esquelet funcional universal. Així, per exemple, de l'arrel $\sqrt{\text{SALT}}$ podem obtenir l'oració *L'atleta va saltar* o el sintagma nominal *el salt de l'atleta* segons si es combina amb categories funcionals verbals (*v*, aspecte, temps, persona, etc.) o nominals (*n*, gènere, nombre, determinació, etc.). Són aquestes categories funcionals, i no l'arrel sola, les que determinaran les possibilitats d'organització dels complements de l'arrel, l'estructura de la construcció i el seu significat.

Aquesta aproximació suposa una visió global de les estructures gramaticals; en altres mots, les estructures no són construccions singulars derivades dels elements lèxics, sinó que es poden detectar diferències mínimes entre construccions a partir de la distribució i les propietats de les categories funcionals o gramaticals.

De la lectura del tractament que fa Fabra d'algunes qüestions sintàctiques es desprèn una aproximació holística i construccionista de les diverses estructures sintàctiques sota escrutini. No es tracta pas de descontextualitzar l'obra de Fabra, sinó precisament de mostrar —en la línia del que han fet altres autors crítics de l'obra de Fabra—⁷ que l'anàlisi que fa el nostre gramàtic de determinades qüestions és precursora de les que posteriorment s'han fet sota la llum de teories recents.

3. ALGUNS EXEMPLES RELLEVANTS

3.1. *Les construccions inacusatives*

Segurament la qüestió que entre els estudiosos contemporanis ha tingut més ressò és el tractament que fa Fabra de la tipologia verbal. La presentació que en fa a la gramàtica pòstuma és prou clarificadora. Fabra no presenta els verbs aïlladament, sinó en petites construccions que orienten sobre el seu ús. Dins de la tipologia, el cas que ha cridat, naturalment, l'atenció és el dels verbs inacusatius. «Descoberts» dins la gramàtica formal contemporània als inicis dels anys vuitanta del segle xx, Solà destaca que ja a la nota 2 de l'*Ensayo* Fabra remarca que el pronom *en* no solament està en el lloc del complement directe: «Y aún del sujeto: *en surt un* (verbo intransitivo)», observació que reprèn ben aviat: «Pot també servir de subjecte l'atón *ne* quan el verb és intransitiu (*Quants nois hi van? N'hi van quatre*) (Fabra, 1898, p. 108). El primer apunt que hem esmentat es va desenvolupant:

7. Vegeu Solà (2009), en la introducció a la *Gramàtica catalana* de 1956 al volum 6 de les *Obres completes* de Fabra.

En proposiciones del tipo *Han llegado dos trenes* [fr. *Il est arrivé deux trains*], dicese *N'han arribats dos*. Han llegado dos. / *N'han arribats molts*. Han llegado muchos. / *No n'ha arribat cap*. No ha llegado ninguno. / *Quants n'han arribats?* ¿Cuántos han llegado? etc.; es decir, **el sujeto gramatical** (*dos, molts, cap, quants*) **es tratado, por lo que se refiere al empleo de NE, como si fuera un complemento directo**. [La negreta és de l'autora.]

Haber impersonal se traduce por *haver-hi*, y cuando le acompaña uno de los pronombres *lo* (ó *le*), *la*, *los* (ó *les*), éste se traduce por NE. Ej.: ¿Por qué no has comprado manzanas? - No las había. *Per què no has comprat pomes?* - *No n'hi havia*. - Análogamente: ¿Cuántos vasos hay? - Hay doce, hay muchos, hay una docena. *Quants gots hi ha?* - *N'hi ha dotze, n'hi ha molts, n'hi ha una dotzena*.⁸

Com diu Solà (2009, p. 302): «El nostre autor estableix els quatre tipus d'oracions (que ell anomena 'proposicions') no segons les característiques del verb, sinó segons que a l'oració hi hagi o no hi hagi un "argument extern a la predicació"». I com es veu a l'exemple (1*b*), per a Fabra no es podia caracteritzar el verb sol, sinó la construcció completa:⁹

No obstant si dic «hi ha tots els llibres que m'has donat», si «tots els llibres que m'has donat» és un complement directe, pot venir representat pel pronom *els*. Si haguéssim dit «dóna'm tots els llibres que t'he donat», podríem dir ara, responent: «ja te'ls donaré». Però, en canvi, en la frase primera, no podrem dir «els hi ha». De manera que aquell complement *llibre* no és com tots, perquè de mica en mica, tot i essent complement, ha anat a ocupar en la frase una situació anàloga a la del *vaixell* de les frases anteriors, en les quals era subjecte. (Fabra, OC, vol. 9, p. 427)

No ens podem estendre aquí sobre les interessants reflexions que Fabra fa sobre la noció de subjecte, sobre la qual es resisteix a les definicions rígides i opta per un tractament en funció de les propietats dels elements que conformen les construccions:¹⁰

De manera que tenim una paraula que originàriament, quan la llengua tenia més llibertat de col·locació, era un subjecte i continua tenint drets de subjecte, però com que no correspon realment al subjecte psicològic, dona lloc a divergències de tractament i no es comporta com un veritable subjecte. (Fabra, OC, vol. 9, p. 426)

8. *Gramàtica de la llengua catalana* (1912, vol. 1, p. 626). Consultada al portal de l'IEC: <http://ocpf.iec.cat/v1/OCPF_Vol_1_0626.pdf>.

9. Exemple reprès a Rigau (1997, p. 416), amb el pronom *hi* i també amb un tractament neoconstruccionista previ al desenvolupament d'aquesta teoria: «There is no class of unaccusative verbs, but rather unaccusative argument structure».

10. Vegeu-ne exemples i extensions interessants a Alexiadou *et al.* (2015) i a Mateu i Massanell (2015).

3.2. *Les preposicions davant infinitiu: canvi*

La necessitat de canviar la preposició *en* per *a* davant dels infinitius complement de règim és un criteri que Fabra defensa en moltíssimes ocasions. Aquesta qüestió —tractada a bastament en la normativa postfabriana i en els tractats de divulgació escolar, amb la denominació de «canvi i caiguda de preposicions»—, no es pot deslligar del tractament dels infinitius adverbials adjunts i és interessant d'analitzar perquè és un exemple clar de la visió global que Fabra tenia de la llengua.

Fabra esmenta que la llengua antiga utilitzava també *en* davant d'infinitius regits,¹¹ per afegir immediatament:

Però si la llengua moderna, malgrat la influència castellana, ha operat la simplificació de les dues preposicions, és evident que aquesta és filla d'una tendència tan forta que la llengua literària faria malament oposant-s'hi, sobretot si es té en compte que la dita simplificació no suposa cap deterioració de la llengua. [...] És per això que jo no vacillo a establir aquesta regla: [...] Quan el complement és un infinitiu, cal emprar la preposició *a* tant amb els uns verbs com amb els altres. Ex.: *Accedir A rebre'l; Contribuir A pagar un deute; Excitar A parlar; Procedir A fer-ho; [...] Pensar A dir-ho; Tardar A venir; [...] Entossudir-se A negar-ho.* (Conversa 873, OC, vol. 7, p. 889-890)

La primera raó, té a veure, doncs, amb un ús preferent generalitzat de la preposició *a*, que Fabra detecta entre els seus contemporanis.

Immediatament veiem que la raó lingüística es troba en el conflicte amb una altra construcció en la qual l'ús d'*en* no es pot evitar:

Però hi ha encara una altra circumstància que ens ha de decidir a rebutjar *en* davant els infinitius complements: és el fet d'haver estat adoptat per tothom l'infinitiu precedit de *en* amb la valor d'un circumstancial de temps (Ex.: «*en entrar jo, tots s'alçaren*»). Adoptada aquesta construcció, és evidentment perillós d'admetre *en* davant un infinitiu quan aquest fa de complement, puix que dues coses tan diferents com un complement i una determinació circumstancial es troben llavors ésser expressades de la mateixa manera. Això és tant d'evitar, que si es persistia a introduir l'infinitiu complement amb la preposició *en*, seria qüestió de condemnar la combinació *en* i infinitiu en els circumstancials de temps, tornant a la combinació *al* i infinitiu (Ex.: «*a l'entrar jo, tots s'alçaren*»), ço que representaria certament un pas endarrera en l'obra de depuració de la nostra sintaxi. (Conversa 514, OC, vol. 7, p. 556)

11. Cal dir que la combinació *en arribar* amb valor adverbial adjunt no apareix documentada a la base de dades CICA (*Corpus informatitzat del català antic*) fins a la primera meitat del segle XVI. La combinació *en veer* es troba documentada a partir de la segona meitat del segle XIV, amb valor de complement regit dins el SV. Caldria fer una cerca més exhaustiva amb altres verbs.

Més endavant rebla un altre cop el clau:

Així escriuen *acostumar-se a fer-ho*, però *pensar en fer-ho*. Això seria tolerable, encara que oposat a una tendència evident de la llengua moderna a introduir els infinitius complements mitjançant la preposició *a*, si els que admeten construccions com *pensar en fer-ho*, no admetien l'infinitiu precedit de la preposició *en* com a determinació circumstancial, ço és *en fer-ho* com a equivalent de *al hacerlo*. Però, admetent *en fer* amb valor adverbial (=al hacer), és perillós d'acceptar *en fer* com a complement (=en hacer). La llengua es ressentiria de donar la mateixa forma a l'infinitiu en funció de complement i a l'infinitiu en funció d'adverbi: certes construccions esdevindrien poc precises i algunes àdhuc equívokes.

Doncs sembla que els escriptors s'haurien de decidir o a prescindir de l'ús de *en* davant els infinitius complements o a prescindir de la construcció *en fer* amb la valor de *al hacer*. [...] i llavors no escriure mai, davant un infinitiu, *pensar en*, *entretenir-se en*, *consistir en*, sinó *pensar a*, *entretenir-se a*, *consistir a*. (Conversa 735, OC, vol. 7, p. 727-728)

La llengua és, doncs, un cos en el qual totes les parts estan relacionades i no es pot resoldre un cas sense tenir en compte l'altre:

Ara bé, el fet d'acceptar aquesta construcció [= en entrar jo. Nota de l'autora], porta una conseqüència: la inadmissió de la preposició *en* com a introductora d'un infinitiu complement (així no direm *pensar en fer una cosa*, sinó *pensar a fer una cosa*). (Conversa 807, OC, vol. 7, p. 778)

[...] insistirem en l'exclusió de *en* davant els infinitius complements, almenys mentre no sigui bandejada la construcció *en entrar jo*, etc., cosa que creiem difícil i, certament, no pas desitjable. (Conversa 827, OC, vol. 7, p. 793)

Fabra considera que el valor de la preposició en els complements regits i en els complements adverbials és diferent semànticament i sintàctica (només en el primer cas el complement pronominalitza per *hi*) i que els elements introduïts tenen un apòsició diferent en la jerarquia oracional:

No és que la llengua no admeti la introducció d'un infinitiu amb la preposició *en*, però no és en aquesta classe de complements representables pel pronom *hi*, sinó en determinacions circumstancials que expressen precedència, causalitat: *En entrar jo, tots s'alçaren. En veure'ls tan pobres, tothom s'admirava que poguessin fer el que feien*. Són determinacions circumstancials que també poden ésser introduïdes amb la preposició *a* seguida de l'article *el*: *A l'entrar jo, tots s'alçaren. Al veure'ls tan pobres...* (D'aquestes dues construccions concurrents, l'una amb *en* i l'altra amb *al*, avui es tendeix a donar preferència a la primera.) (Conversa 896, OC, vol. 7, p. 919)

És, doncs, una visió global de les construccions amb preposició la que porta Fabra a preferir *en* davant els complements adjunts i bandejar-la dels complements regits.¹²

3.3. *Les preposicions davant infinitiu: infinitius subjecte i complement directe*

Fabra considera que la inclusió de la preposició *de* davant d'infinitiu subjecte posposat o complement directe hauria de ser obligatòria: «No seria ja hora, per exemple, [...] de prescriure l'ús obligatori de la preposició *de* davant un infinitiu usat com a subjecte d'un verb en el cas de precedir aquest a aquell?» (conversa 373, OC, vol. 7, p. 455). En la conversa de l'endemà (conversa 374, 20/V/1923, OC, vol. 7, p. 455), se'n desdiu parcialment: «Contra el que insinuàvem ahir, no és pas encara arribada l'hora de poder declarar-la obligatòria» i diu que «no constituint una falta intolerable [...] els gramàtics s'han d'accontentar d'aconsellar-los de decantar-se per aquesta construcció, que és realment la preferible». En definitiva, considera que «[...] caldria construir-lo normalment amb la preposició *de*, o almenys no preferir sistemàticament la seva juxtaposició [...]» (conversa 444, OC, vol. 7, p. 507).

La necessitat d'introduir la P de davant infinitiu subjecte, sobre la qual insisteix repetidament:

Ara bé, quan una frase d'infinitiu com aquesta, en lloc d'anar al davant del verb de la proposició (*era*), li és posposada, llavors la seva adjunció al verb mitjançant la preposició *de* és millor que la simple juxtaposició: preferible a *No ens era permès anar-hi*, és *No ens era permès d'anar-hi*. (Conversa 706, OC, vol. 7, p. 706)

es fa extensiva al complement directe (en contraposició a la juxtaposició de la llengua castellana).

I no és solament l'infinitiu subjecte que, quan va posposat al verb principal, admet davant seu la preposició *de* (exemple: *Molt em tarda de saber-ho. No m'era permès d'anar-hi. Donava goig de veure-les*); l'admet igualment l'infinitiu quan ocupa el lloc d'un complement directe: amb certs verbs transitius (*acordar, cercar, decidir*, etc.) el complement que, quan és un nom, va, naturalment, sense preposició (*acordar una cosa*), admet la preposició *de* quan és un infinitiu (*acordar de fer-ho*) (conversa 707, OC, vol. 7, p. 707).

Aquesta insistència té com a objectiu, com observen Pérez Saldanya, Rigau i Solà (2009, p. 37), evitar l'ús castellanitzant d'introduir l'article determinat davant l'infinitiu:

12. Notem, a més, que d'aquesta manera es bandeja la construcció amb article davant d'infinitiu.

«Fabra fa veure, a més a més, que aquesta construcció és un excel·lent substitut de la construcció “article + infinitiu”, molt normal en castellà i molt poc en català, on n’augmenta l’ús per influència de l’altra llengua».

En efecte, Fabra sembla que considera que els infinitius en català tenen un caràcter més verbal i oracional que en castellà i és preferible marcar-los com a tals amb un element de tipus relacional —una preposició semànticament feble—, que no pas amb un article, categoria que correspondria a una categoria nominalitzada.¹³

4. CONCLUSIONS

Hem presentat molt sumàriament alguns exemples d’anàlisi sintàctica de Fabra que mostren que el seu corpus gramatical no es pot considerar sinó globalment, que és la manera com el nostre gramàtic concebia la llengua, com un tot on totes les parts s’han de considerar les unes en funció de les altres. Per això també el podem qualificar d’estructuralista.¹⁴

Per això, si no volem fer servir el terme «anacrònic» de *construccionista*, la seva sintaxi mostra una visió de la gramàtica que es podria qualificar de «relativista» alhora que estructuralista. Les unitats s’han de caracteritzar tenint en compte els altres elements amb els quals es relacionen. Aquesta visió global de la llengua com a sistema coherent i organitzat no s’aplica solament al mateix objecte «llengua», sinó a la tasca pròpia del gramàtic, com també va defensar De Saussure:

La langue est un système serré, et la théorie doit être un système aussi serré que la langue. Là est le point difficile, car ce n’est rien de poser à la suite l’une de l’autre des affirmations, des vues sur la langue; le tout est de les coordonner en un système. (Conversa amb A. Riedlinger el 1909, *apud* Godel, 1957, p. 29)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALEXIADOU, Artemis; ANAGNOSTOPOULOU, Elena; SCHÄFER, Florian (2015). *External arguments in transitivity alternations: A layering approach*. Oxford; Nova York: Oxford University Press.

13. Sobre els graus de nominalització dels infinitius en castellà vegeu Hernanz (1999). És interessant de remarcar que els infinitius amb més tendència a portar la preposició *de* en català depenen dels verbs que Hernanz anomena «pseudoimpersonales» (*agradar, convenir, honrar, importar, fer vergonya...*), bàsicament psicològics amb un datiu explícit o implícit. D’altra banda, Alsina (2002) considera genuí l’article precedint infinitius de subjecte.

14. «Puisque la langue est un système dont tous les termes sont solidaires et où la valeur de l’un ne résulte que de la présence simultanée des autres [...]» (Saussure, 1916, p. 159-160).

- ALSINA, Àlex (2002). «L'infinitiu». A: SOLÀ, Joan; LLORET, M. Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 3. Barcelona: Empúries, p. 2389-2454.
- BONET, Sebastià (1991). *Els manuals gramaticals i la llengua normativa: Estudis de gramatografia catalana contemporània*. Tesi doctoral. Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona.
- CHOMSKY, Noam (1981). *Lectures on government and binding*. Dordrecht: Foris.
- (1995). *The minimalist program*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- CORVER, Norbert (2013). «Lexical categories and (extended) projection». A: DIKKEN, Marcel den (ed.). *The Cambridge handbook of generative syntax*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 353-424.
- COSTA CARRERAS, Joan (2009). *La norma sintàctica del català segons Pompeu Fabra*. Múnic: Peniøpe.
- FABRA, Pompeu (1898). *Contribució a la gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: L'Avenç. També disponible en línia a: <<http://ocpf.iec.cat/obres/02contribucio98.pdf>> [Consulta: 2 desembre 2020].
- (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- (2005). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 1: *Gramàtiques de 1891, 1898, 1912*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- (2009). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 6: *Gramàtiques de 1918/1933, 1956, 1946: Traduccions de teatre*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- (2010). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 7: *Converses filològiques*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- (2013). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 9: *Textos i materials*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- GODEL, Robert (1957). *Les sources manuscrites du Cours de linguistique générale de F. de Saussure*. Ginebra: Droz.
- GOLDBERG, Adele (1995). *Constructions: A construction grammar approach to argument structure*. Chicago; Londres: University of Chicago Press.
- (2006). *Constructions at work: The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.
- HERNANZ, M. Lluïsa (1999). «El infinitivo». A: BOSQUE, Ignacio; DEMONTE, Violeta (ed.). *Gramàtica descriptiva de la llengua espanyola*. Madrid: Espasa, p. 2197-2356.
- MATEU, Jaume; MASSANELL, Mar (2015). «A constructional approach to auxiliary selection: Evidence from existential constructions». A: KAILUWEIT, Rolf; ROSEMEYER, Malte (ed.). *Auxiliary selection revisited: Gradience and gradualness*. Berlin; Nova York: De Gruyter, p. 183-211.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel; RIGAU, Gemma; SOLÀ, Joan (2009). «La gramàtica de Pompeu Fabra de 1918/1933». A: FABRA, Pompeu. *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 6: *Gramàtiques de 1918/1933, 1956, 1946: Traduccions de teatre*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- RIGAU, Gemma (1997). «Locative sentences and related constructions in Catalan: A “ésser/haver” alternation». *Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo»*, vol. 31, núm. 1, p. 395-421.

- SAUSSURE, Ferdinand de (1916). *Cours de linguistique générale: Publié par Charles Bally et Albert Sechehaye avec la collaboration de Abert Riedlinger*. París: Payot. Disponible en línia la tercera edició, de 1931, a: <<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k314842j/f31.item.zoom>> [Consulta: 24 desembre 2020].
- SOLÀ, Joan (2009). «Les gramàtiques de Pompeu Fabra de 1956 i 1946». A: FABRA, Pompeu. *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 6: *Gramàtiques de 1918/1933, 1956, 1946: Traduccions de teatre*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: ECSA: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma, Mallorca: Moll, 2009, p. 273-457.